

K ODRÁŽENÍ AGRESE NEPŘÍTELE

Chci se vyslovit k některým otázkám odrážení agrese pozemních sil nepřítele a vytváření podmínek pro přechod do rozhodné útočné operace.

Odrážení agrese pozemních a vzdušných sil nepřítele chápeme jistě jako prvořadý úkol naší armády v rámci koalice zemí Varšavské smlouvy pro obranu celého socialistického společenství. Tento úkol vyplývá především z polohy naší republiky na jeho západní výspě a bezprostředně hraničící s imperialistickým táborem.

Proto všestranná příprava k odrážení agrese nepřítele je jedním z našich hlavních úkolů. Z tohoto hlediska chci zpracovat několik článků, ve kterých chci shrnout některé současné teoretické i praktické závěry a v duchu RMNO na výcvikový rok 1976—77 přispět k prohloubení teoretických znalostí čtenářů, především při přípravě a odrážení agrese pozemních vojsk nepřítele s přihlédnutím ke stupni utajení v obecnějších rysech.

Zde uvádím zásadní pohledy na možné způsoby odrážení agrese pozemních sil nepřítele (odrážení vzdušných sil v celém komplexu neřeším) ve světle zkušeností a poznatků z Velké vlastenecké války a na základě soudobých názorů na rozpoutání příští možné války. Tento článek je vstupem do celé problematiky.

Ozbrojenou agresi můžeme definovat jako ozbrojené napadení jedním nebo několika imperialistickými státy jedné nebo více zemí s cílem zmocnit se jejich území, zbavení suverenity, územní celistvosti a politické nezávislosti daného státu, jeho ekonomického a politického podřízení agresoru včetně způsobení změn v politickém a společenském zřízení.

V epoše imperialismu při zostřování rozporů v kapitalistickém světě je agrese (přímá i nepřímá) hlavním prostředkem vnější politiky imperialistic-

kých států a vedle ozbrojené agrese existuje např. i ekonomická, ideologická a právní agrese.

Projevem přímé agrese je použití zbraní proti druhému státu, vpád nebo ozbrojený útok s cílem zmocnit se cizích území silou zbraní, ozbrojená blokáda apod.

Projevem nepřímé agrese je vysílání ozbrojených band a teroristických skupin na území druhých států, nebo použití jiných forem podvratné činnosti.

Žádné důvody politické, hospodářské, vojenské nebo jiného charakteru nemohou agresí ospravedlnit. Charta OSN přímo zakazuje svým členům použití síly nebo hrozby silou v mezinárodních stycích, považuje ji za neslučitelnou s cíli OSN a ukládá Radě bezpečnosti, aby při ohrožování a porušení míru, jakož i při útočných činech učinila vhodná, rozhodná opatření.

Jak ukazují poznatky z historie válek a vojenského umění, otázkám rozpoutání války a odrážení agrese se ve vojenství věnovala vždy značná pozornost. Při hlubší analýze, zejména posledních dvou světových válek, můžeme dospět k závěru, že z hlediska rozpracování teorie a zejména v praxi nedosáhla pozitivních výsledků ani jedna kapitalistická armáda.

Význam analýzy historických poznatků, způsobů a forem zahájení válek a jejich počátečního období chce podepřít i citací V. I. Lenina, který ve svých spisech, svazek 44, str. 205 (ruský text) uvádí: **„Není možné se naučit řešit současné úkoly novými způsoby, jestli nám věřejší zkušenosti neodkryly oči na nesprávnost starých způsobů.“**

Např. před druhou světovou válkou v řadě vyspělých kapitalistických zemí byla široce rozvinuta teorie, že ekonomicky rozvinutý stát musí mít „armádu pro vtržení“, která bude všestranně připravena již v míru k aktivní a rozhodné činnosti. Jako protiváhu druhá strana musí mít „armádu příkrytí“, rozmístěnou již v míru poblíž státní hranice pro odrazení agrese nepřítelů a zabezpečení mobilizace, rozvinování a přechodu do bojové činnosti hlavních uskupení svých ozbrojených sil. Přitom se vycházelo z toho, že „armáda příkrytí“ v průběhu bojové činnosti bude plně využívat již dříve připravených a vybudovaných obranných postavení a zátarasů všeho druhu.

Napadení Polska fašistickým Německem, potom vpád do Francie apod. prokázaly nesprávnost těchto teorií v nových podmínkách války. Bylo přesvědčivě prokázáno, že pouze obranná činnost „armády příkrytí“ při odrážení agrese je málo efektivní.

Zásadně jiné názory na odrážení agrese pozemních vojsk nepřítelů před druhou světovou válkou mělo sovětské velení. Odrážení agrese plánovalo přechodem do obrany na široké frontě, s využitím opevněných rajónů, na samostatných směrech, v těsné součinnosti s aktivní činností úderných uskupení. Pro ovládnutí a udržení důležitých prostorů na území nepřítelů předpokládalo vytváření zvláštních odřadů u vojsk prvního operačního sledu pohraničních vojenských okruhů.

Takovým způsobem měla agresora již při zahájení agrese ničit vyčleněná vojska Sovětské armády aktivní činností a se souhlasem nadřízeného velitele přenést bojovou činnost na území nepřítelů. Jinými slovy — sovětské velení předpokládalo k příkrytí státní hranice vydělit minimální počty sil a prostředků, aby hlavní síly měly co největší palebnou a údernou sílu, byly volné pro manévry a vytvoření silného úderného uskupení, které by bylo schopné vést rozhodný protiútok proti agresorovi.

Z historie Velké vlastenecké války víme, že k realizaci těchto teoretických zásad nedošlo. Bylo to především v důsledku překvapivého vpádu fašistických vojsk na území SSSR vojsky, uvedenými již dříve do plné bojové pohotovosti s využitím vysoké hustoty tanků na rozhodujících směrech, za použití značného počtu letectva, které působilo značné ztráty vojskům i civilnímu obyvatelstvu. To vytvořilo pro vojska pohraničních okruhů velmi složité a nevýhodné podmínky.

Moment strategického překvapení byl ve druhé světové válce u agresora novým, i když pouze dočasně působícím činitelem. Proto neměla čas k obsazení obranných objektů a postavení a vojska byla nucena přecházet do boje z chodu, odrážet agrese při značně nevýhodném poměru sil, bez vytvořených a soustředěných silných úderných uskupení a tím i možností přechodu do silných protiúderů, popř. protiútoků. Agresorovi se podařilo získat strategickou iniciativu a proto Sovětská armáda byla nucena přejít po zahájení války ke strategické obraně.

Historie válek a vojenského umění a zejména závěry a poznatky z druhé světové války vedou nás k závěru, že překrytí státní hranice není možné vidět jako samostatný pasivní druh bojové činnosti, ale jako těsné sepětí obrany s vysoce dynamickou činností připravených vojsk. Vycházíme přitom ze současných i předpokládaných názorů potenciálního nepřítele na rozpoutání a vedení soudobé války.

Dále je správné, abychom překrytí státní hranice chápali jako problém strategie, neboť bezprostředně souvisí s přípravou ozbrojených sil i teritoria státu k odražení agrese. Musí být v souladu s předpokládaným způsobem zahájení války, vycházet z poměru sil a ze zámyslu vedení strategické operace na daném válečném poli, z geografické polohy státu, musí brát v úvahu předpokládaný zámysl agresora, dislokaci vlastních vojsk a další činitele.

Agresor bude mít výhodu v tom, že si určuje způsob a dobu zahájení agrese a tím může využít momentu překvapení (důležitý činitel). O překvapení hovoříme tehdy, kdy napadená strana nemůže přijmout včas odvetná opatření (popř. připravená zrevidovat). Proto i míru překvapení bude ovlivňovat způsob zahájení agrese.

Rozhodující úlohu v tomto směru (nedat se překvapit) musí sehrát průzkum všeho druhu, aby zjišťováním příznaků k zahájení agrese byly vytvořeny podmínky k včasnému přijetí potřebných opatření a tím byly i paralyzovány výhody agresora.

Z analýzy současných názorů potenciálního nepřítele na zahájení války je zjevné, že může probíhat v různých variantách, čemuž musí pochopitelně odpovídat přijatá opatření po efektivní odražení agrese. Proto je třeba vidět a počítat s tím, že činnost velitelů a štábů při odražení agrese bude mnohotvárná, bude vyžadovat tvůrčí přístup a vyloučení jakékoliv šablony. Shrňme-li tyto současné názory, dospějeme k závěru, že zahájení agrese může probíhat v podstatě těmito způsoby:

a) jadernými údery na vojska i na celou hloubku území nebo použitím jen klasických prostředků ničení, vzdušnou operací strategického a taktického letectva se současným přechodem pozemních vojsk k bojové činnosti;

b) po náhlém nebo postupném zostřování mezinárodní vojenskopolitické situace uskutečněním mobilizačních opatření k doplnění vojsk a přípravě národního hospodářství na válečné podmínky;

c) širokým využitím operačně taktických, vrtulníkových výsadek a diverzních skupin s cílem ovládnout přechody přes pohraniční horské, zalesněné masivy, narušování přesunů a činnosti vojsk a znemožnění přesunu záloh z hloubky.

Tyto způsoby se navzájem prolínají a jsou ovlivňovány především tím, zda bude agrese zahájena s použitím nebo bez použití jaderných zbraní, což se bude odrážet především v těchto charakteristických rysech:

a) zahájení agrese hromadným jaderným úderem agresorovi umožňuje:

- především využít momentu překvapení. V soudobé raketové jaderné válce nelze připustit, aby se nepříteli podařily hromadné jaderné údery se strategickým překvapením. Kterákoliv válčící strana by to při současných možnostech připustila, musí počítat s nejvážnějšími důsledky hned na jejím počátku pro celý průběh války;

- charakteristickým rysem bude to, že pozemní vojska, jejich první strategický sled nebude zpravidla doplněn na válečné počty, jejich úderná i palebná síla bude vycházet především z mírových stavů a proto i první operační sled bude slabší než po zakončení mobilizačních opatření;

- chce-li agresor docílit momentu překvapení, musí jeho pozemní vojska přecházet do útoku hlavními silami po vyvedení z prostorů mírové dislokace. To vytváří podmínky k tomu, že tyto síly budou zasazovány postupně, na směrech a při jejich přesunu je možné zjistit jejich zámysly;

- budou oboustranně způsobeny vojskům i obyvatelstvu značné ztráty a rozhodující význam bude mít odstranění následků a obnovení bojeschopnosti k rychlému přechodu k aktivní činnosti.

Naše současná strategická periodizace příští možné války neuvažuje v případě, že válka bude zahájena hromadným použitím jaderných zbraní, o existenci „počátečního období války“, neboť hromadné použití jaderných zbraní všeho druhu a všemi prostředky dopravy na cíl umožňuje dosáhnout cíle války ve velmi krátké době.

b) Zahájení agrese bez použití jaderných zbraní:

- tento způsob prakticky značně omezuje plně využít momentu překvapení, protože předpokládá dokončení řady přípravných opatření. Agrese by byla pravděpodobně zahajována leteckými údery ve vzdušné operaci;

- charakteristickým rysem může být to, že první strategický sled bude předběžnými opatřeními doplněn na válečné počty, tím bude i silnější a bojeschopnější;

- vojska prvního sledu budou zpravidla v době příprav přeskupována blíže ke státní hranici, do výcvikových prostorů apod. Snahou ze strany agresora bude pravděpodobně použít vojska tak, aby úder byl rozhodný, a proto je třeba počítat s rozhodujícím úderem pozemních vojsk soustředěným na směry hlavního úderu.

Specifikou našeho pohraničního území je horský, zalesněný terén, který může na jedné straně usnadnit činnost vojsk při odražení agrese, soustředit úsilí na přehrazení schůdných, kapacitních přechodů a komunikací a menšími silami zastavit nebo zpomalit postup agresora. Na druhé straně je nutné počítat s tím, že bude značně ztěžovat přechod vlastních sil do útoku a přenesení bojové činnosti na území agresora. Proto v obou případech bude mít předpoklad úspěchu ta strana, která včas ovládne a udrží zejména ty nejdůležitější přechody.

Vycházíme-li ze zkušeností druhé světové války a především z Velké vlastenecké války SSSR, analýzy teoretických názorů potenciálního nepřítele na možný charakter rozpoutání války na evropském válečném poli, vojensko-geografického charakteru daného válečného apod. dospějeme k závěru, že ozbrojenou agresi můžeme odrazit těmito způsoby:

a) zmařením nepřátelské ozbrojené agrese do úplného rozvinutí pozemních a leteckých sil agresora k přechodu do útočné činnosti. Tento způsob je ve vojenství novým a je podmíněn vznikem a zavedením do výzbroje takových účinných prostředků, jako jsou jaderné zbraně.

Protože zmaření agrese je možné jen v rámci jednoho nebo několika válečnických, řeší je politické vedení celé koalice. Proto se jím v našem časopise nebudu zabývat.

b) odrážením agresora silami vojsk v pásmu příkrytí, přechodem hlavních sil do rozhodné útočné činnosti a jejím přenesením na území nepřítele.

Tento způsob bude nejvýhodnější a bude podmíněn především včasným zjištěním záměru agresora, udržováním vojsk (zejména pohraničních svazků) na vysokém stupni stálé bojové pohotovosti, včasným doplněním vojsk, zaujetím pásma příkrytí a výchozího prostoru a uchráněním živé síly a techniky před úderem (jadernými i klasickými zbraněmi) nepřítele.

Bude vyžadovat:

— úporný boj vojsk v pásmu příkrytí s cílem nedopustit pronikání agresora na naše území a ve výhodné situaci i ovládnutí přechodů přes státní hranici;

— vyslání předem určených odřadů od prvosledových divizí s cílem ovládnout pohraniční přechody a zabezpečit prostor pro rozvinutí hlavních sil a jejich přechod do útoku;

— vytvoření úderného uskupení (v tomto případě zpravidla ze svazků především prvního sledu), překročení státní hranice pod ochranou vojsk v pásmu příkrytí a vyslaných PO a přenesení těžiště bojové činnosti na území agresora.

c) odrážením nepřátelské ozbrojené agrese přechodem částí sil do obrany a vytvořením podmínek pro přechod do útoku úderného uskupení.

Tento způsob, ač velmi pravděpodobný, bude méně výhodný, neboť úsilí bude rozptýleno na vedení obrany a útoku. Tato situace může vzniknout v důsledku překvapení ze strany agresora, způsobení značných ztrát vojskům v pásmu příkrytí i ve výchozím prostoru a v případě, že se nepřítelem podaří vytvořit značnou převahu sil a prostředků na vybraných směrech a úspěšně proniknout do hloubky teritoria.

Bude vyžadovat:

— vojska v pásmu příkrytí musí pokračovat v úporném boji, držet důležité opěrné body, třístit síly pronikajícího nepřítele a usměrňovat je do prostoru plánovaného pro protizteče (protiúder);

— svazky prvního sledu armády musí obranou daného prostoru na směru hlavního úderu nepřítele a dílčími protiztečemi nepřítele ničit a nedopustit jeho postup do hloubky našeho území a manévr do boků;

— vytvořením úderného uskupení, v tomto případě z volných svazků prvního sledu a ze svazků druhého sledu, vést částí sil protiúder do boku pronikajícího nepřítele a hlavními silami pronikající síly agresora zničit a těžiště

bojové činnosti přenést na území agresora.

d) odrážení nepřátelské ozbrojené agrese může probíhat i formou střetného sražení.

Tento způsob může být typickým zejména při uplatnění momentu překvapení při zahájení agrese jak s použitím jaderných zbraní, tak i bez, po vzdušné operaci, se současným přechodem do útoku pozemních sil. Vojska napadené strany jsou vyváděna z prostorů soustředění po vyhlášení bojového poplachu (z mírových posádek) a nemohou zaujmout svá postavení v pásmu příkrytí státní hranice.

Tato možná forma odrážení agrese by byla nejsložitější a proto již v míru je jí třeba věnovat zvýšenou pozornost a to i proto, že i v obou předcházejících možných způsobech budou střetné boje při odrážení agrese častým jevem.

Bude vyžadovat:

— rychlým postupem vojsk vyčleněných do pásma příkrytí ke státní hranici střetnými boji nebo obranou na výhodných mezilehlých čarách zastavit a ničit pronikajícího nepřítele;

— svazky prvního sledu postupně ve stanovených pásmech, s využitím bojů předsunutých vojsk, přecházejí do střetných bojů, po úspěšném boji přecházejí do útoku a v případě neúspěchu jsou připraveny ve výhodném prostoru přejít do obrany;

— druhosledové svazky vedou úderů do boků pronikajícího nepřítele, v případě úspěchu pronikají přes státní hranici a střetnými boji ničí přicházející zálohy nepřítele a přenášejí bojovou činnost na území agresora, nebo v případě neúspěchu střetného sražení jsou připraveny vytvořit hloubku obrany.

Ve všech případech rozhodující úlohu v odrážení agrese bude mít příkrytí státní hranice, které chápeme především jako:

a) problém strategický, neboť příkrytí státní hranice bezprostředně souvisí s přípravou ozbrojených sil i teritoria státu k odražení agrese, musí být v souladu s předpokládaným způsobem zahájení války, musí vycházet z poměru sil a ze zámyslu vedení strategické operace na daném válčišti, z geografické polohy státu, musí brát v úvahu předpokládaný zámysl agresora, dislokaci vlastních vojsk a další činitele;

b) vysoce dynamickou formu činnosti, která vytváří podmínky k vytvoření úderného uskupení, odražení a zničení agresora přechodem do rozhodného útoku. Chápat příkrytí státní hranice jako formu pasivní, vyčkávací a tím přenechávat vůli v jednání agresorovi by bylo nesprávné;

c) součást plánování útočné operace. Proto příkrytí státní hranice považovat za samostatný druh bojové činnosti by bylo nesprávné. I z těchto důvodů můžeme učinit závěr, že příkrytí státní hranice zahrnuje vyčleněné síly a prostředky prvního strategického sledu. V operačním měřítku potom hovoříme o pásmu příkrytí a výchozím prostoru.

Na podporu těchto závěrů můžeme citovat z knihy maršála SSSR I. Čl. Bagramjana „Tak začala válka“ zkušenosti ze štábu Kyjevského vojenského okruhu před napadením fašistickým Německem.

Při rozpracování plánu příkrytí velitel okruhu genpor. Kirponos zdůrazňoval, že tento plán je jedním z nejdůležitějších dokumentů, neboť podle něj se bude rozvíjet počáteční bojová činnost vojsk okruhu v případě války. Při schvalování tohoto dokumentu řekl:

„Myslím, že od okamžiku zahájení mobilizace do zahájení aktivní činnosti hlavních sil na státní hranici uplyne určitá doba. V první světové válce se tato doba mohla počítat na týdny, v současných podmínkách bez jakýchkoliv pochyb bude značně kratší. Přesto však s několika dny můžeme počítat. Proto pro překrytí státní hranice můžeme vyčlenit minimálně sil, abychom ostatními mohli manévrovat, vycházejíce z konkrétně se vytvářející situace. Pravděpodobně na nás bude vyžadováno vytvoření silného úderného uskupení, které bude schopné vést rozhodný protiútok proti agresorovi.“

Na otázku položenou zpracovatelům, nenavrhují-li soustředit příliš mnoho vojsk na státní hranici, sám odpověděl:

„Podle mého názoru příliš mnoho. Počítám, že v každém armádním pásmu je třeba určit síly okolo jedné divize. Potom se nám bude lehčeji vytvářet úderné uskupení, které budeme moci použít proti nepříteli. Zapamatujte si, že jestliže nás napadnou, jsme povinni organizovat rozhodný odvetný úder. Dopracujte plán jak jsem řekl, aby v záloze zůstalo podle možností co nejvíce sil.“

Vycházíme-li z výše uvedených teoretických vývodů a pohledů na odražení agrese nepřítel, dospějeme k závěru, že rozhodujícím pro úspěšné odražení agrese bude především účelné a efektivní organizování bezprostředního překrytí státní hranice, které vytváří podmínky pro znemožnění postupu vojsk agresora do hloubky našeho teritoria a k přechodu do zdrcujícího úderu hlavním uskupením našich a spojeneckých vojsk. K tomu je třeba z operačního hlediska zabezpečit především:

a) přípravu a vybudování pásma překrytí a výchozího prostoru jako součást plánování operace; přitom diferencovat jaká opatření je vhodné a účelné budovat již v míru, jaká v době narůstání nebezpečí a co dokončit po rozpoutání agrese.

Promyslet a v různých variantách zplánovat možné způsoby zaujetí těchto prostorů a způsoby vedení bojové činnosti.

b) realizovat hluboce promyšlená a ve variantách řešená opatření všestranného zabezpečení odražení agrese v období do zahájení agrese, při narůstání nebezpečí i při rozpoutání agrese nepřítel s důrazem především na průzkum, radioelektronický boj, ženíjný zabezpečení, ochranu proti zbraním hromadného ničení a maskování.

Bereme-li v úvahu, že agresor může využít (byť i jenom dočasně) prvek překvapení, narůstá požadavek určité decentralizace velení v důsledku i možné jeho dočasné ztráty. Proto bude třeba zabezpečit, aby velitelé i stanovení funkcionáři štábů vyčleněných vojsk v jednotlivých předpokládaných variantách při odražení agrese znali dokonale úkoly součinnostních vztahů a způsoby všestranného zabezpečení. Povedeme je k odpovědnosti a samostatnosti v jednání.

Na efektivním odražení agrese se rozhodující měrou bude podílet i těsná spolupráce polních vojsk s orgány teritoria při přípravě stanovených prostorů, doplňování a rozvíjení vojsk, jejich zabezpečení a zasazování do boje.

K těmto otázkám chci zaměřit další článek.